

Näringsdepartementet

n.registrator@regeringskansliet.se

n.remisser.ff@regeringskansliet.se

103 33 Stockholm

Betänkande ”Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring” (SOU 2017:95)

(Ert dnr N2017/07438/FF)

Länsstyrelsen i Kalmar län yttrar sig härmed gällande betänkandet ”Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring” (SOU 2017:95).

Länsstyrelsens yttrande följer huvudsakligen slutbetänkandets disposition.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen i Kalmar län är positiv till att en samlad översyn görs för hållbar turism och en växande besöksnäring. Besöksnäringen är viktig för landet och av stor betydelse för Kalmar län. Den är av största vikt för landsbygdens utveckling. Turismen är ett sätt att möjliggöra landsbygdens potential och attraktionskraft.

Länsstyrelsen ser positivt på utredningen som helhet men vill betona några områden som vi anser vara särskilt viktiga.

Länsstyrelsen vill framhålla att åtgärder som föreslås i utredningen ska kopplas samman med åtgärder i andra utredningar och arbeten som berör landsbygden. Länsstyrelsen vill särskilt se kopplingar till Parlamentariska Landsbygdskommitténs arbete, Sveriges livsmedelsstrategi, samt arbetet för en nationell skogsstrategi.

Länsstyrelsen ser positivt på att de tre hållbarhetsaspekterna framhålls och att det även läggs vikt vid den sociala hållbarheten.

Länsstyrelsen vill understryka att länsstyrelserna har ett utvecklingsansvar och en mycket viktig roll på regional nivå inom flera av de insatsområden som utredningen behandlar och då främst natur och kultur samt inom landsbygdsutveckling.

Kompetensen hos länsstyrelserna när det gäller företagens villkor på landsbygden samt markägares och jordbrukares förutsättningar bidrar till att utveckla landsbygden positivt. Länsstyrelsernas roll behöver lyftas i betänkandet på ett mycket tydligare sätt än vad som görs. Länsstyrelsernas roll att främja länens utveckling nämns inte alls, trots att en stor del av länsstyrelsernas arbete med natur- och kulturmiljöer samt landsbygdsutveckling skapar möjligheter för just besöksnäringen att utvecklas.

Länsstyrelserna är därmed självklara aktörer för att ta det helhetsgrepp som behövs för att göra avvägningar mellan och inom områden som främjar en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring.

Länsstyrelsens detaljerade svar nedan följer samma disposition som utredningen.

Sammanfattning

Förslag på ytterligare insatser

Kompetensförsörjning, kompetensutveckling

Det är mycket viktigt att lyfta kunskapsnivån inom Sverige kopplat till allemansrätten och att ta fram en strategi för hur kunskapsnivån för besökare ska hamna på en behövlig nivå.

Nyttjande av exempelvis stads-, natur- och kulturmiljöer

Det är viktigt att vi får en konkret insats kopplat till detta då nyttjandet av dessa miljöer kommer att öka i och med en ökad besöksnäring. Frågor som behöver svar är bland annat:

Hur ska denna ökning ske långsiktigt hållbart utan att försämra befintliga värden?

Behöver vi systematiserad zonerings av möjligt besöksstryck och möjligheter att styra besöksantal på enskilda platser?

Behöver förvaltningsresurserna ses över nationellt för de skyddade miljöerna?

Behövs ett nytt system för förvaltning av natur som inte ingår i områdesskydd?

3 En samlad politik

I förslaget identifieras Länsstyrelsen som en aktör som främst arbetar med tillsyn och tillstånd samt förvaltning av natur och kultur. Utredningen bortser därmed från den stora kunskapsbas och bredd av uppdrag som finns inom länsstyrelserna.

Länsstyrelserna har en god kompetens inom många områden och arbetar konkret med åtgärder inom bland annat måltidsturism, kulturturism, naturturism, friluftsliv och landsbygdsutveckling.

3.3 Mål för politiken

Autentiska och rika naturupplevelser

Det kräver en god förvaltning och en väl planerad grön infrastruktur för långsiktighet i upplevelsen.

Fysisk planering som understödjer besöksnäringens utveckling

Vägledning till bland annat kommuner hur man kan arbeta med avtal och annat kopplat till markägare och besöksnäring.

3.5 Strategiska insatsområden och delmål

Företagens villkor

Det är bra med strategiska utvecklingsområden. När man tänker företagande är det viktigt att inte bara ha med de som kopplar direkt till besöksnäringen som entreprenörer och boendeanläggningar, utan att även lyfta den markägande företagarens villkor.

3.5.4 Tillgänglighet

Länsstyrelsen i Kalmar ser fördelar med att utredningen tänker bredare ur ett tillgänglighetsperspektiv, med hänvisning till funktionsvariationer.

4 Besöksnäringen – en del av ett hållbart samhällsbygge

Förslag

Att regeringen ger Länsstyrelsen i Stockholms län i uppdrag att.....

Varför bara Stockholms län? Vill vi att just Stockholm, som redan är en stor turiststad, ska utvecklas mer och ta emot fler besökare? Borde vi istället satsa mer på att utveckla andra områden som har större utvecklingspotential?

5 Digitaliserad besöksnäring med fokus på delnings- och plattformsekonomin

Länsstyrelsen vill framhålla att digitalisering är så mycket mer än bara en delnings- och plattformsekonomi. En förutsättning för att företag på landsbygden ska kunna ta del av den utveckling som digitaliseringen erbjuder är att snabbt bredband byggs ut i hela Sverige till ett bredband i världsklass.

Länsstyrelserna har ett främjandeuppdrag i detta avseende och har därmed en stor roll för att skapa förutsättningar för besöksnäring i länet. Hållbar besöksnäring är en regional fråga. Här har utredningen missat att se länsstyrelsernas viktiga roll.

9 Trafikutbud och transporter

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att sammankoppla resor och transport inom besöksnäringen med klimatmålen. Kopplingar bör dessutom göras till andra miljö kvalitetsmål så som Frisk luft och God bebyggd miljö.

Länsstyrelsen vill betona att det krävs insatser på flera håll och på olika sätt i kombination för att åstadkomma hållbara transporter. För att minska miljöpåverkan från turismsektorn är det angeläget att utredningen uppmanar aktörer att sträva efter transporter med så låg miljöpåverkan som möjligt.

Länsstyrelsen anser att kollektivtrafiken behöver få en tydligare roll inom besöksnäringen. Regional samverkan är av stor betydelse liksom samverkan över länsgränserna för att åstadkomma transporter med så liten miljöpåverkan som möjligt. Länsstyrelsen vill betona tågets betydelse för hållbara transporter inom besöksnäringen, på internationell, nationell och regional nivå.

Vi behöver utveckla ett mer miljövänligt resande över lag. Större besöksmål behöver vara tillgängliga med kollektivtrafik detta öppnar även för fler grupper av besökare.

10 Naturturism

Vi anser att betänkandet visar på en gedigen genomgång av besöksnäringen och en bra beskrivning av utmaningarna som det innebär med att besöksnäringen växer. Betänkandet belyser de flesta frågeställningar som Länsstyrelsen stöter på i arbetet med besöksnäring kopplat till natur och friluftsliv, men vi anser att några områden behöver utvecklas mer.

En stor anledning till att turister söker sig till Sverige är dess natur- och kulturmiljö och i betänkandet lyfts att stora delar av skogs- och jordbruksmarken är privatägd. Det innebär att besöksnäringen är beroende av och samtidigt påverkar många markägare. Betänkandet belyser delvis denna utmaning med förslag på avtal och information om allemansrätt, men vi anser att mer behöver göras i denna fråga. Om man som markägare inte själv har besöksnäringen som en del i sitt företagande finns det idag få incitament för att prioritera just besöksnäringens behov av naturmiljö. Detta är något som skulle behöva utvecklas framöver i en samlad politik för

besöksnäringen. Hållbar utveckling av besöksmål i naturmiljön, men även alla andra miljöer, måste involvera alla aktörer som berörs.

I betänkandet beskrivs flera utmaningar med allemansrätten på ett bra sätt. Ur ett hållbarhetsperspektiv är det ytterst viktigt att besökare får en god kunskap om hur man beter sig i den svenska naturen på bästa sätt. Inte bara allemansrätten behöver belysas, utan även mer allmänt natur-vett eller led-vett behöver lyftas när flera kommer besöka våra leder och vår natur.

Kunskapen om allemansrättens möjligheter, krav och brister behöver även höjas i det kommunala och regionala perspektivet. Allemansrätten är en förutsättning för mycket av allas naturupplevelse, men den är inte svaret på alla utmaningar som rör tillgången till natur. Det behövs ökad vägledning bland annat för hur man långsiktigt kan planera för attraktiv tätortsnära natur och hur samverkan mellan markägare och aktörer inom besöksnäringen (entreprenörer, boendeanläggningar, kommuner etc) kan stärkas. För att besöksnäringen ska växa hållbart behöver alla få del av kakan.

Hållbarhetsfrågan anser vi inte får tillräckligt stort utrymme i betänkandet. En ökad besöksnäring innebär ett ökat tryck på natur- och kulturmiljöer och hur den utmaningen ska mötas framgår inte tydligt i betänkandet. Det behövs en tydlig strategi för hur ökad påverkan ska tas om hand och kompenseras. Ska Sverige marknadsföra sig som ett besöksmål med vild och vacker natur är det avgörande att vi även satsar resurser på och har en uttalad plan för att långsiktigt förvalta och utveckla den natur och den infrastruktur som är kopplad till naturupplevelserna (leder, toaletter, parkeringar, information etc) vi har på lämpligt sätt. Detta kommer att innebära att det kommer behövas ökade resurser för det skyddsarbete och den förvaltning av skyddad natur som bedrivs idag, till stor del i länsstyrelsens regi. Men det är långt ifrån bara skyddad natur som är relevant för besöksnäringen. Behoven kommer även öka för förvaltning av icke skyddad natur, ett arbete som idag oftast ligger på kommuner, markägare och föreningar. Under 2018 tas regionala handlingsplaner för grön infrastruktur fram i landets alla län och de prioriteringar i naturlandskapet som görs där är i största grad relevanta för utvecklingen av naturvärden attraktiva för besöksnäringen, men en fortsatt utveckling av dessa handlingsplaner framöver skulle än mer kunna lyfta de ekosystemtjänster som besöksnäringen är beroende av.

Förslag

-att regeringen ger Naturvårdsverket i uppdrag att efter samråd med.....

Länsstyrelsen anser att detta är ett bra förslag och mycket viktigt att lyfta kunskapsnivån inom Sverige kopplat till allemansrätten och att ta fram en strategi för hur kunskapsnivån för besökare ska hamna på behövlig nivå. Kunskapsnivån behöver även höjas inom kommunal och regional nivå och det behövs vägledningar hur man kan jobba vidare med allemansrätts- och markägarfrågor på lokal och regional nivå. Allemansrätten löser inte behovet av vild och vacker natur för besöksnäringen, utan samverkan med markägare är nödvändig. Utvecklas bra i kapitel 10.5, 10.8

10.2 Aktörer inom naturturism

Här anser länsstyrelsen att markägarperspektivet bör lyftas fram mer.

Sid 268 Även storstadsregionen lyfter fram betydelsen.....

Alla länsstyrelser har i uppdrag att "stärka arbetet med tätortsnära natur och genomföra insatser för att friluftslivsmålen ska få ökat genomslag inom bland annat samhällsplanering, utvecklings- och tillväxtarbete samt naturvårdsarbete." Inte bara storstadslänen. (Regleringsbrev för Länsstyrelsen)

10.3 Naturmiljö som infrastruktur och resurs

Sid 272 Skogsstyrelsen utredde under 2013.....

Detta är helt rätt och behöver få ett betydligt större genomslag än vad det har idag. Det finns för få ekonomiska incitament för markägare att satsa på det som har störst värde för allmänheten.

10.10.3 Leder

Första stycket Det kan handla om vandrings-, cykel eller ridleder, liksom

Kanot och kajakleder i vattendrag, sjöar och kust får inte glömmas bort i detta sammanhang.

11 Kulturturism

Betänkandet innehåller viktiga förslag för ett län som Kalmar, vars stora utvecklingspotential ligger just i att utveckla kulturmiljöer- och naturvärden – men hur hitta hållbarhet och uthållighet när endast Borgholms kommun är utpekad och när det i Kalmar län handlar om en helt annan skala än de stora områden som nämns i remissen? Det kan behöva finnas olika system som är anpassade till olika delar av landet, eftersom förutsättningarna varierar.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att hitta ett system för att turismorganisationerna, "eldsjälarna" och länsstyrelserna enkelt ska kunna hitta varandra på regional nivå för

att utveckla frågan. Det är inom länsstyrelsen som kultur- och naturmiljöer pekats ut, skyddas och sköts.

Kartläggning har skett av besöksnäringens behov, utmaningar och hinder för en hållbar utveckling, bland annat inom ”nyttjande av ... kulturmiljöer” och ”kulturturism”. Det är svårt att se hur det ska gå till enligt förslaget utan öronmärkta resurser till den typen av miljöer. Resurserna till kulturmiljövården måste justeras i förhållande till naturvården. (Se vidare under 11.5). Andelen av länsstyrelsen skötta kulturmiljöer kommer annars fortsatt att minska, vilket leder till än färre platser för företagare att ta stöd i för annan verksamhet, exempelvis lokal produktion av mat eller andra produkter. Ett nytt system eller ett förbättrat befintligt med resurser även till konkreta åtgärder skulle troligen leda till tydligare resultat.

Det är svårt att utläsa om, och hur, enbart en forskningssatsning enligt betänkandet skulle kunna gynna kulturmiljövården i den form som utövas på länsstyrelsen.

Ska kulturmiljöer bli en självklar del i regionala utvecklingsstrategier eller motsvarande så måste uppdragen kring den typen av strategiuppdrag tydliggöras för regionerna.

Mycket av förslagen bygger på ett fungerande och aktivt civilsamhälle – (frivilliginnsatser) vilket är bra för den demokratiska förankringen men som också ger en sårbarhet, särskilt i små orter och på ren landsbygd.

Det är viktigt att hitta ett sätt att arbeta med metoder och strategier för att skilja på besöksmål med stort besöksstryck - och de som hoppas få ett besöksstryck överhuvudtaget. Hur kan vi arbeta hållbart och utvecklande i liten skala?

11.5 Kulturmiljö som infrastruktur och resurs

Sid 305 En stor utmaning för infrastrukturen på kulturområdet.....

Regeringens anslag 7:2 för kulturmiljövård uppgick under 2017 till 253 miljoner medan 2,3 miljarder kronor avsattes för naturvård. Av kulturmiljöanslaget fördelades 209 miljoner kronor vidare till länen.

Det är svårt att avgöra relevansen i jämförelsen mellan dessa anslag eftersom den inte säger något om de relativa behoven inom respektive område, men det kan vara intressant att få en uppfattning om storheterna.

Svårigheter med finansiering är ett väsentligt hinder för insatser för vård, tillgängliggörande och inrättande av kulturresevat. Länsstyrelserna lyfter också fram att kulturmiljöanslaget inte får användas till förstärkning av personella resurser, för

till exempel arbete med kulturresevat och världsarv där insatser behöver läggas på samverkan.

För att det ska vara möjligt att delta i arbetet med att skapa kulturturistiska besöksmål fordras därför nya resurser, som inte är kopplade till det befintliga anslaget med dess begränsningar. Länsstyrelserna efterfrågar också stöd i regleringsbrev eller förordning för insatser inom detta område.

14 Regler, tillstånd och tillsyn

Att företagens myndighetskontakter i olika praktiska hänseenden förenklas så långt det är möjligt är naturligtvis av godo. Likaså är det viktigt att handläggningstider hålls nere och att samma regelverk tillämpas på ett enhetligt sätt i hela landet.

15 Samlade konsekvenser av utredningens förslag

15.2 Samhällsekonomiska konsekvenser

Miljö- och klimatpåverkan av förslagen

Utredningen har även förslag för att utveckla den svenska.....

Det finns flera synergieffekter, men ett ökat besökande kommer att innebära en ökad belastning på utvalda områden vilket man måste ta höjd för i förväg för att bevara attraktiviteten och inte förlora värden på vägen. Vi kan inte förlita oss på att synergieffekter löser miljö- och klimatpåverkan av förslagen, utan det behövs en tydlig strategi för hur ökande påverkan ska tas om hand och kompenseras.

I detta ärende har landshövding Thomas Carlzon. Handläggare Lillemor Jonsén har varit föredragande. I arbetet med detta yttrande har synpunkter inhämtats från relevanta sakområden inom Länsstyrelsen i Kalmar län.

Thomas Carlzon
Landshövding

Lillemor Jonsén
Handläggare

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.